

— Das S. 214 als etwas Bekanntes hingestellte *delav a, o* ist ganz unrichtig aus dem Altslovenischen genommen; denn es ist nur ein Gerundium praet. und wird nicht gebogen. Man findet nie in dieser Eigenschaft *delava, delavo*. — S. 222 heisst es: »glagoli v slovenjem ter pivne podobne ali zaloga nimajo kakor v nemškem« — und doch haben wir eben hierin im Slovenischen mehr als im Deutschen; denn wir haben für die leidende Form z. B. *delan, a, o* und für die thätige Form *delal, a, o*, während man im Deutschen für beide Formen nur Ein Mittelwort — gearbeitet — hat.

Die Terminologie. Gegen die hier gebrauchten grammatischen Kunstausdrücke muss bemerkt werden, dass sie nicht immer gut gewählt und für die Bezeichnung des nämlichen Begriffes häufig mit anderen verwechselt worden sind, was vorzüglich den Anfängern unnöthige Schwierigkeiten verursacht, so z. B. *narečje* Adverbium und auch Dialekt, besser daher *prirečje*, *vez u. veznik* *zaima u. zaimek*, *končnice u. končavke*; *sterti padež* *terjajo* statt *četerti sklon* *vladajo* (*terjati koga za dolg*); *slovka, pismenka, rastlika, prednica u. s. w.* Es ist nicht abzusehen, warum hier die bisher üblichen slovenischen Wörter als *zlog* statt *slovka*, *čerka* statt *pismenka*, welche doch wenigstens den Schullehrern schon bekannt sind, nicht beibehalten werden sollten. *Prednice* heissen hier die Vorsilben; wie wird aber der Lehrer diess den Kindern erklären und zeigen können, nachdem die slovenische Sprache ausser den Vorwörtern gar keine Vorsilben hat.

Der Ton. Die Bezeichnung des Tones vorzüglich an jenen Wörtern, deren Bedeutung von dem Tone abhängt, insbesondere für ungeübte Leser ist nicht nur wünschenswerth, sondern nothwendig, daher findet man sie durchgehend in bisherigen slovenischen Grammatiken von Bohorič 1584 angefangen bis zu der in Klagenfurt 1854 gedruckten Grammatik von Janežič . . . So kennt man die wahre Aussprache und Bedeutung sehr häufig vorkommenden Wörter, wenn sie isolirt stehen, einzig nur durch das Tonzeichen z. B. *reči* der Sache *reči* die Sachen, *reči* sagen; *počiti* bersten, *počiti* ausruhen; *dolga* die lange, *dolga* der Schuld, *sladka* die süsse, *sladka* er nascht, *na posodo* auf Borg, *na posodo* auf das Gefäss, *vózi* er pflegt zu führen, *vózi* führe du u. s. w.

Aus dem Gesagten erhellet nun, dass das vorliegende kleine Lesebuch »*Malo berilo*« sammt der beigelegten kleinen Sprachlehre an zu vielen Gebrechen leidet, als dass es in den Schulen mit Nutzen gebraucht oder ohne gänzlicher Umarbeitung brauchbar gemacht werden könnte. An dergleichen Gebrechen leiden im Allgemeinen aber auch die übrigen bisher in Wien gedruckten Volksschulbücher.

V. občni zbor avstrijskih učiteljev v Celovcu.

(Kritičen popis.)

Potoval sem k temu učiteljskemu zboru iz dvojnega namena: 1) iz interesa do učiteljskih in šolskih zadev in 2) zavoljo kraja in koroške dežele, ktero sem hotel ogledati. O svojem potovanji od svojega bivališča do glavnega mesta lepega Gorotana ne govorim obširno, in ne omenjam vseh poštaih in železničnih postaj; tega mi ne pripušča čas, pa tudi še premalo poznam kraje, ktere sem le poverhno ogledal. Povem tedaj nekaj o svojem prihodu in bivanji v Celovcu. Celovski učitelji so

nas prijazno in vljudno sprejeli na kolodvoru in nas spremili v poslopje više realke ne daleč od kolodvora. Tù smo dobili nakaze za stanovanja in druga naznanila. Pisatelj teh verstic imel je izverstno stanovanje v hiši bogatega zasebnika. Tudi drugi učitelji so bili gledé prenočišča po večem dobro oskerbljeni — znamenje, da Celovčani čislajo učiteljski stan. Po mestu je vihralo mnogo zastav — kakošne barve so bile, tega ne povem; kajti to spada v politiko; tedaj tiho o tem! — Zborovanja vdeleževalo se je veliko učiteljev. Oglasilo se jih je bilo čez 1600; ali došlo jih je samo blizo 1200. Zakaj ostali svojih „Legitimationskart“ niso hoteli porabiti, ne vem in me tudi ne briga izvediti. Po narodnosti je bilo naj več nemških učiteljev, po političnem mišljenji — če smem tudi to omeniti — mnogo nemškovalcev in veliko takih, ki kričijo večkrat brez potrebe: „Proč s farjem!“

Predzborovanja in posvetovanja bila so v petek, 30. avgusta. Ob 6. uri zvečer bilo je posvetovanje okrajnih in krajnih šolskih svetovalcev. Ob 8. zvečer je bil predzbor učiteljev. Pri obeh posvetovanjih je šlo vse nekako neredno in okorno. To je veljalo zlasti o izbiranji predmetov za glavne zборе. Izvolili so si tudi nekatere manj važne točke, in opustili več živih vprašanj, ktera bi bilo reš zelo potreba rešiti. Za predsednika je bil nasvetovan in pri glavni skupščini tudi izvoljen ravnatelj Bobies z Dunaja, ki je še vse dosedanje zборе te verste vodil. Mož je že na pravem mestu; pa vendar ne morem razumeti, da se to častno mesto vedno podeljuje istemu, kakor da bi ne bilo drugih zasluženih mož. Za podpredsednika bila sta izvoljena Dr. Brandl iz Celovca in neki Cofal iz Berna. Imena zapisateljev in rednikov ne bodem zapisoval.

I. glavna skupščina začela se je 31. avgusta dopoldne ob 9. uri v dvorani gerbov v deželni hiši (Landhaus). Najpervo se je zapela pesem: „Die Ehre Gottes“ od Beethovena, ki je veličastno donela po velikej dvorani. Po odpertem zboru je namestnik deželnega predsednika v Celovcu, vitez Reichenbach, učitelje pozdravljal v imenu vlade. Grof Goes, deželni glavar, nagovoril jih je v imenu dežele in župan celovski Jesernik pa v imenu glavnega mesta. Poslednji je še najdalje govoril. Zadnji, ki se je učiteljem prikupoval, bil je predsednik celovškega nemškega društva neki Dr. Hiebler, ki je v svoji navdušenosti menil, da ima pred seboj učitelje, ki samo v njegov nemški rog trobijo. Zatorej jih je imenoval prijatelje in jim prijateljstvo punujal.

Perva točka dnevnega reda je bila: Kaj so nove šolske postave koristile, in ktere ovire se kažejo pri njih vpeljavi?

O tem je poročal Holčabek iz Beča. (Tudi pozneje so se le Dunajčani producirali). Med mnogimi resnicami sicer povedal je tudi mnogo bedarij in zabavljal je prav priprosto proti duhovščini, kot šoli nasprotni stranki.

Nove šolske postavbe naj bi se po njegovem nasvetu spremenile v 6 točkah in sicer gledé: a) šolskega nadzorništva, b) v didaktično-pedagoškem obziru; c) zastran let, ki naj otrok v šolo hodi; d) zastran učiteljevega izobraževanja; e) zastran verskih zadev in f) zastran učiteljeve plače.

Pri 1. točki napada krajni šolski svet, kateri naj bi se skoraj da ne odpravil; pa če ostane — naj pa se fajmošter izključi, kajti ta največ škoduje.

Namesto župnika naj stopi v krajni šolski svet katehet, ki pa ima pravico govoriti le o verski reči. To tirjanje učiteljskega zbora vtegne le še večo zdražbo in še večo opozicijo šolskim postavam napraviti. Mi Slovenci pa tega ne želimo; župnik naj le bode v krajnem šolskem svetu. Če je prijatelj šole, more veliko koristiti.

Na dalje bilo je nasvetovano in tudi sprejeto, kakor ravno omenjena točka, da krajni šolski svet se nima vtikati v didaktično-pedagoške stvari šolske in v nravnostno obnašanje učiteljevo. To sicer lepo doni na uho marsikterega učitelja; ne vem toda, če bode krajni šolski svet s tem zadovoljen, da bi nič ne smel govoriti o napravi in o učitelju, kterege mora plačevati.

Tudi je bil pri tej priliki sprejet predlog, da naj voditelj šole občuje naravnost z okrajnim šolskim svetom, brez posredenja od strani krajnega šolskega predsedništva. V didaktično-pedagoškem obziru zapazil je omenjeni govornik v novi šolski dobi velik napredek v mnogih obzirih. V tem mu moramo nekaj priterditi. Vendar se je bati, da se nravnost ali moral utegne v šoli zanemariti, ako se le na realistične predmete ozira. Govornik pa je terdel, da se o veri preveč podučuje. To so bile govornikove misli o drugi točki. K tretji točki je predlagal strogo osmoletno šolanje.

(Dalje prih.)

Šolsko obzorje.

Iz Ljutomera. Sklep šolskega leta: Tukaj smo končali letošnje šolsko leto 8. septembra, 6. in 7. sept. bile so očitne šolske preskušnje, k katerim je še dovolj poslušalcev prišlo. 8. septembra imeli smo pa v lepem logu blizu terga šolsko veselico, k kateri je došlo veliko šolske mladine in mnogo staršev in šolskih pisateljev gosposkega in kmečkega stanu. Na čedno okinčanem odru so otroci pričeli deklamovati pesmi v nemškem in slov. jeziku. Po tem so otroci predstavili prve oddelke pogovor iz Tomšičeve knjige: Sadjereja v pogovorih. To je jako dopadlo, zlasti nazočim kmetiškim ljudem. Ravno tako dobro so deca izpeljali: Pegam in Lambergar, narodno pesem, posebno, ko so se osebe v primerni obleki in orožju predstavljale. Slovesnostna govora sta bila dva: eden slovenski, eden nemški, imela sta ju dva dečka iz 4. razreda. Po tem so bili izvrstni učenci iz zlate knjige javno preglašeni in razdelila so se »letna šolska sporočila« med šolsko mladino in nek-